

УДК 352:342. 2 (477)

Управління процесами розвитку суб'єктів соціуму

А.В. РЕШЕТНІЧЕНКО

Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: ktn1948@gmail.com

Авторське резюме

Актуальність проблеми обумовлена визначальною роллю людей у формуванні суспільства і практично повною відсутністю науково спроможної системи управління процесами прогресивного розвитку як окремих громадян, соціальних спільнот, так і держав та цивілізації в цілому. З метою подолання власних методологічних пізнання суб'єктивістських, психологізаторських, гіперполітизованих та утилітарних підходів нами запропонована трирівнева система управління процесами розвитку суб'єктів соціуму. Концептуальний стрижень підходу складають завдання по обґрунтуванню логіко-математичних закономірностей розвитку суб'єктів початкових, середніх, вищих рівнів розвитку, а також по організації механізмів їх формування та практичної реалізації.

Розв'язання поставлених завдань дозволило розкрити структуру як висхідних, так і низхідних процесів розвитку суб'єктів соціуму. Зокрема, аналіз таких окремих носіїв висхідних змін, як «індивід», «індивідуальність», «особа» і «особистість» показав обумовленість детермінації їх діяльності за допомогою «антропометричних», «етнічних» «демографічних» та «ідеологічних» механізмів. Природа ж загальних носіїв низхідних змін розкривається за допомогою корелятивно пов'язаних з ними «гуртів», «груп», «колективів» та «спільнот», діяльність яких обумовлена «віталістичними», «освітніми», «професійними» та «стратифікаційними» механізмами.

Для розкриття природи та організації середніх і вищих рівнів розвитку суб'єктів соціуму нами проаналізовані категорії «громадянина», «генераліста», «людини космічної», «людини галактичної» формування та розвиток яких обумовлюють «статусні», «персоналогічні», «гуманоцентричні», «інституціональні», «кластерні», «контамінаційні» та інші механізми. Одним з головних досягнень роботи слід вважати можливість подальшої розробки та практичної реалізації якісно нової системи управління процесами розвитку суб'єктів соціуму на основі започаткованої у роботі мультимодальної діалектичної логіки.

Ключові слова: суб'єкт соціуму, рівень розвитку, структура розвитку, механізми розвитку, носії змін, висхідні процеси, низхідні процеси.

Development process of subjects society

A.V. RESHETNICHENKO

Academy of customs service of Ukraine, Dnipropetrovsk, Ukraine, E-mail: ktn1948@gmail.com

Abstract

Background due to defining the role of people in the development of society and the almost complete absence of scientific management processes capable of progressive development of both individuals and social communities, and nations, and civilization in general. In order to overcome inherent subjectivist methodology of knowledge, psychologizatorskyh, hiperpolityzovanyh and utilitarian approach, the authors proposed a three-tier system of business processes of society. The conceptual core of the approach consists in the detection task as logical - mathematical laws of subjects of primary, secondary and higher levels of development, and on the mechanisms of their formation and practice.

The solution of the tasks allowed the authors to reveal the structure of both the ascending and descending processes of economic society. Thus, the analysis of individual carriers upward changes as «individual», «individuality», «person» and «personality» showed conditionality determination of their activities with «anthropometric», «ethnic», «demographic» and «ideological» mechanisms. Nature as common carriers downstream changes revealed using correlative related «groups», «group», «groups» and «communities» whose activity is due to «vitalistic», «education», «professional» and «stratification» mechanisms.

To disclose the nature and organization of secondary and higher levels of economic society by the authors introduced the category of «citizen», «heneralista», «human space», «human galactic» 'formation and development is causing «status», «Persona logical», «humanocentric», «institutional», «cluster», «kontaminatsiyni» and other mechanisms. One of the main achievements of the work, the authors consider the possibility of further development and practical implementation of new quality management processes of economic society based multimodal dialectical logic.

Keywords: entity society, level of development, structure development, mechanisms of development, media changes, bottom up, top-down processes.

Постановка проблеми. Піднята проблема зосереджує увагу на доведених до абсурду протиріччях між очікуваними суспільством позитивними змінами і катастрофічним прискоренням темпів зростання різних форм агресії, насильства, диверсій, терористичних акцій, індивідуальних і групових форм девіацій. Апофеозом подібних дій абсурду виступає розв'язана російською імперією зла війна фактично проти усього цивілізованого світу. Отже, головна проблема сучасності полягає у розробці та практичній реалізації принципово нової концепції управління, яка б гарантувала забезпечення прогресивних напрямків розвитку кожному з суб'єктів соціуму, починаючи з особистості, держави і закінчуючи континентами, людською та міжпланетними цивілізаціями, одночасно із цим унеможлиблюючи прояви деструктивних форм і напрямків діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Переважна більшість публікацій протягом XVII – XX століть формується на базі механістичної картини світу і розглядає суб'єкта соціуму крізь призму протиставлення «фізичного» і «психічного» (так звана «психофізична проблема» (Р.Декарт, Р.Лейбніц, Н.Мальбранш, Д.Гартлі, В.Джеймс). У подальшому основу соціального контексту категорій «людина» і «суспільство» розглядають з позицій широковідомих у свої часи теорій «генетичної нерівноцінності» (Ж.А. де Гобіно, А.Б.Гофман, М.М.Лисенко), «атомарної структури суспільства» (Ф.Знанецький), «конфліктології» (Р.Дарендорф), «соціодраматичного підходу» (К.Бюрк, І. Гофман, А.Данкен), «соціальних дій» (М.Вебер), «зміни надкультури» (П.Сорокін),

«прагматизму» (Ч.Пірс, Дж.Райс, Дж.Дьюї), «біхевіоризму» (Дж.Б.Уотсон), «психоаналізу» (З.Фрейд, А. Адлер, К.Г.Юнг, О.Ранк), «референтних груп» (М.Шериф, Р.Мертон, Т.Шибутані, І.Кон), «рольових підходів» (Дж.Мід), «позитивізму» (О.Конт, Г.Спенсер), «екзистенціалізму» (С.Кьєркегор, М.Бердяєв, А.Камю), «феноменології» (Е.Гуссерль), «інституціоналізму» (Е.Дюркгейм, Т.Веблен) та «формаційного підходу» (К.Маркс, Ф.Енгельс). На протязі першої половини XX і початку XXI століть особливої ваги набирає проблема співвідношення у діяльності суб'єктів соціуму «політичних» і «владних» рушійних сил, які безпідставно абсолютизують роль кишенькових партій і корумпованих структур як носіїв асоціальної влади. Саме на ці засоби спираються латентні та кримінальні структури з метою реалізації як злочинної націонал-фашистської ідеології розбудови так званого «Русского мира», так і контрпродуктивних теорій розвитку «постіндустріального» (Д.Белл), «технотронного» (З.Бжезинський) та «надіндустріального» (О.Тоффлер) суспільства.

Відсутність узгодженої та взаємоприйнятної методологічної платформи призводить до абсолютизації як окремих суб'єктів соціуму, так і часткових механізмів їх формування, розвитку і змін. Головна ж причина абсолютизації біологічних, психологізаторських, утилітарних, технократичних, псевдоекономічних, гіперполітизованих та інших часткових підходів до розуміння природи суб'єктів соціуму полягає у відсутності цілісної системи законів, принципів та механізмів їх організації, розвитку та змін. Оскільки сутність предмета «суб'єкта со-

ціуму» і досі залишається фактично відкритою з причин відсутності цілісної системи їх організації, структури, законів та механізмів розвитку, оскільки знайти відповіді на поставлені питання ми сподіваємось шляхом досягнення мети і вирішення завдань поставлених у даному дослідженні.

Мета дослідження. Мета даного дослідження полягає у розробці принципово нової, методологічно цілісної, науково - , політично - , економічно – та соціокультурно прийнятної логіко-математичної моделі структури, організації, законів, принципів та механізмів управління процесами розвитку суб'єктів соціального буття.

Виклад основного матеріалу. Головною умовою розробки якісно нової системи управління процесами розвитку суб'єктів соціального буття виступає необхідність обґрунтування методології, яка розкривала б онто – та гносеологічні механізми організації як самого соціуму, так і його суб'єктів у єдності та цілісності властивій їм структури, законів і принципів. До цього часу історія пізнання акцентувала увагу лише на окремих, головним чином обмежених і нерідко доведених до абсурду складових, зокрема й таких, як категорії «особа», «гурти», «партії», «національність» чи «вік». Не менш важливою виступає вимога до розкриття структурної будови як окремих суб'єктів соціуму, так і самого соціального буття у відповідності до будови цілісного у своїй основі Всесвіту. На превеликий жаль, сучасна система пізнання недоросла навіть до постановки проблем такого масштабу, не кажучи про розкриття логіко-математичних закономірностей висхідних і низхідних процесів розвитку як буття, так і його суб'єктів. Виходячи з цього спробуємо розкрити базові чинники цілісної у своїй основі моделі, розуміючи, що більш детальні уявлення потребуватимуть наполегливих колективних зусиль протягом багатьох наступних поколінь.

Перший методологічний постулат полягає у необхідності врахування того, що кожна з форм руху матерії, енергії, інформації та організації буття включає три якісно відмінні рівні розвитку. Тому при аналізі соціуму ми також будемо виділяти три якісно відмінні рівні організації суб'єктів – початковий, середній та вищий .

Друга складова методології обумовлена діалектичною природою процесів розвитку, яка потребує врахування як окремих, так і загальних складових змін, висхідних і низхідних процесів розвитку як самих суб'єктів соціуму, так і соціального буття в цілому.

Третя особливість обумовлена корелятивною залежністю рівнів організації суб'єктів соціуму з відповідними механізмами їх розвитку і змін. При цьому мова повинна йти як про вертикальні, так і горизонтальні зв'язки процесів детермінації діяльності суб'єктів і об'єктів соціуму.

Четверта вимога полягає у розкритті логіко-математичних закономірностей висхідних і низхідних процесів розвитку за допомогою двозначної системи чисел «1» і «0», які у ході дослідження ми будемо позначати категорією «Ранг». Розпочинає дослідження аналіз початкових рівнів розвитку суб'єктів соціуму, до складу якого входять такі окремі носії змін, як «індивід», «індивідуальність», «особа» та «особистість». При цьому базовими механізмами розвитку «індивідів» виступають антропометричні механізми, які наділяють висхідних суб'єктів соціуму ознаками кольору шкіри, статі, росту, ваги, сили, витривалості, мужності та харизми як основи поведінки і характеру дій. Носієм же загальних змін індивідів виступають гурти, мету і завдання діяльності яких визначають віталістичні механізми спрямовані на задоволення потреб суб'єкта у житті, харчуванні, безпеці існування та продовженні роду.

Особливості ж розвитку «індивідуальності» визначають властиві суб'єкта етнічні механізми, які знаменують обумовлені історією специфічні для окремих видів і типів націй, народностей та народів звичок, звичаїв, обрядів, традицій, цінностей та ідеалів. Так, сутність індивідуальності визначають властиві конкретній нації, народності та народу мовні, правові, релігійні, економічні, виробничі та соціокультурні цінності. Загальним носієм цих змін виступають групові утворення, а головною умовою розвитку – освітні процеси як базові механізми формування системи світоглядних орієнтацій.

Суттєво ускладнюють процеси індивідуалізації демографічні механізми, які, завдяки диференціації стосунків за ознаками умов та якості життя суб'єкта, рівня його освіти, доходів, місця та ролі в системі суспільних відносин, характеру та умов праці, відпочинку, характеризують «особу» як носія суспільних статусних ознак. Соціальними формами носія цих змін виступають колективи, розміри, мета, завдання, форми та методи функціонування яких визначаються механізмами професіоналізації діяльності суб'єктів у процесах розвитку суспільства.

Найвищим етапом початкового рівня розвитку суспільства виступають процеси формування «особистості» як висхідної інтелектуальної та духовної субстанції переведення соціуму на якісно нові рівні розвитку. Основ віри, моралі, етики та культури особистість набуває завдяки ідеологічним механізмам, форму та зміст яких визначають страгіфіковані за базовими ознаками соціальні спільноти.

Формуються початкові рівні розвитку суб'єктів соціуму на протязі протосоціуму та античності і в загальному вигляді можуть бути представлені наступним чином.

Середній рівень розвитку суб'єктів соціуму формується у період епохи середньовіччя. Відродження та Нових часів і включає, на наш погляд, такі окремі носії змін як, «особистість»,

«громадянин», «персона» та «генераліст». Особливість даного етапу полягає у переході до розуміння природи суб'єкта соціуму як складової цілісного і єдиного у своїй основі буття. Рушійними силами даного процесу виступають механізми раціоналізації пізнавальної діяльності, які закладають основи інституалізації принципово нової системи суспільних відносин. Саме завдяки цим системоутворюючим механізмам демократизуються процеси формування «громадян» як свідомих і активних борців за дотримання прав і свобод представників селищних, сільських, місцевих, регіональних та державних громад. Диференціація сфер виробництва, розподілу і споживання персоніфікує вимоги до носіїв побутових, наукових, релігійних, технічних, політичних та соціокультурних стилів мислення і дій. Отже, завдяки плюралістичним механізмам розвитку, держава переводить особистість громадянина на рівень персоніфікованого суб'єкта державотворення.

Початковий рівень розвитку суб'єктів соціуму

Окрема складова змін			Загальна складова змін		
Ранг	Носій змін	Механізми розвитку	Механізми розвитку	Носій змін	Ранг
1	Індивід	Антропометричні	Віталістичні	Гурт	10
2	Індивідуальність	Етнічні	Освітні	Група	09
3	Особа	Демографічні	Професіональні	Колектив	08
4	Особистість	Ідеологічні	Стратифікаційні	Спільнота	07

Разом із цим плюралістичні механізми ведуть до методологічного хаосу, який загострює протиріччя між багатими й бідними, між органами влади і народом, між світоглядами вузькими, утилітарними, комерціалізованими і світоглядами широкими, духовно збагаченими і гуманістично орієнтованими. Отже, перехід суспільства на нові рівні розвитку передбачає формування генералістів як носіїв широких, гуманістично орієнтованих світоглядних орієнтацій.

Реальність таких кроків підкріплюється прийняттям у Стокгольмі «Європейського Кластерного Меморандуму» спрямованого на стратегічне управління процесами розвитку суспільства. Більш детальне розуміння предмета, мети і завдань кластерних механізмів запропоновано нами у спеціальних дослідженнях. Загальна ж модель середнього рівня розвитку суб'єктів соціуму може бути представлена наступним чином:

Середній рівень розвитку суб'єктів соціуму

Окрема складова змін			Загальна складова змін		
Ранг	Носій змін	Механізми розвитку	Механізми розвитку	Носій змін	Ранг
4	Особистість	Ідеологічні	Стратифікаційні	Спільнота	07
5	Громадянин	Демократичні	Раціоналістичні	Громада	06
6	Персона	Плюралістичні	Інституціональні	Держава	05
7	Генераліст	Гуманістичні	Клас-теризовані	Суспільство	04

Вищий рівень розвитку суб'єктів соціуму формується сучасністю і майбутнім, практична реалізація яких неможлива без якісної зміни як окремих, так і загальних носіїв цих змін.

Оскільки цивілізоване суспільство не може прогресивно розвиватись у межах лише окремої планети, постільки земна цивілізація повинна навчитись не тільки пристосовуватись до суто планетарних умов та середовища існування, але й сформувати людей здатних конструювати благоприйнятне середовище та умови існування у межах освоєння не тільки власної планети, а й планет найближчого та більш віддаленого космічного простору. Обрання інших шляхів спрямує суспільство у глухі кути розвитку, що в принципі неприпустимо.

Досягнення вищих щаблів розвитку можливо лише за умов формування таких суб'єктів, діяльність яких забезпечувала б перспективи соціуму у контексті розвитку Всесвіту в цілому. Невід'ємними складовими всесвітнього процесу розвитку суб'єктів має стати усвідомлення необхідності переведення сучасного суспільства на рейки як створення, так і функціонування в умовах окремих планетарних, космічних та галактичних спільнот.

Практична реалізації зусиль у цьому напрямку повинна сприяти всебічному розвитку як згаданих вище кластерних, так і спеціально досліджених нами контамінаційних, хронотопічних та універсологічних механізмів.

Основа ж розвитку таких окремих носіїв змін, як «генераліст», «людина космічна», «людина галактична» мають скласти гуманоцентричні механізми як базові складові інтегрованих у просторі і часі соціальних, космічних та галактичних форм руху матерії, енергії та інформації.

У загальному вигляді модель організації вищих рівнів розвитку суб'єктів соціуму може бути представлена у наступній формі:

Вищий рівень розвитку суб'єктів соціуму

Окрема складова змін			Загальна складова змін		
Ранг	Носій змін	Механізми розвитку	Механізми розвитку	Носій змін	Ранг
7	Генераліст	Гуманістичні	Клас-теризовані	Сус-пільство	04
8	Люди-на кос-мічна	Гума-нокос-мічні	Конта-мінацій-ні	Космо-спіль-нота	03
9	Люди-на галак-тична	Гума-нога-лактич-ні	Хроното-пічні	Гала-спіль-нота	02
10	Су-б'єкт соці-ального буття	Гума-ноцент-ричні	Універ-сологічні	Все-світ	01

3	Тотожності суб'єкта і об'єкта	Фрактальності суб'єкта і об'єкта	08
4	Переходу про-тилежностей суб'єкта і об'єкта	Прямих і зворотніх зв'язків між суб'єктом і об'єктом	07
5	Ієрархії суб'єкта і об'єкта	Саморушійності суб'єкта і об'єкта	06
6	Саморегуляції суб'єкта і об'єкта	Самоорганізації суб'єкта і об'єкта	05
7	Змін суб'єкта і об'єкта	Розвитку суб'єкта і об'єкта	04
8	Зняття вищи-ми суб'єктами і об'єктами ниж-чих	Домінування суб'єктів і об'єктів	03
9	Випереджаючих дій суб'єктів і об'єктів	Випереджально-го моделювання суб'єктами і об'єктами	02
10	Пропорційності будови суб'єктів і об'єктів	Краса суб'єктів і об'єктів	01

Запропонований нами принципово новий підхід до розуміння природи розвитку суб'єктів соціуму не може обмежуватись протодіалектичними законами про «перехід кількості в якість», «заперечення заперечень» та «єдності і боротьби протиріч». Розглянуті нами початкові, середні та вищі рівні розвитку суб'єктів соціуму побудовані на якісно новій системі законів і принципів які, власне, і розкривають як структуру, так і механізми їх становлення і змін. Отже, розглянемо загальну модель цих законів і принципів, більш детальний аналіз яких був проведений нами окремо:

Законои і принципи управління процесами розвитку суб'єктів соціуму

Ранг	Законои	Принципи	Ранг
1	Роздвоєння суб'єкта і об'єкта	Суперечностей між суб'єктами і об'єктами	10
2	Єдності суб'єкта і об'єкта	Цілісності суб'єкта і об'єкта	09

Висновки.

1. Управління процесами розвитку суб'єктів соціуму відбувається на основі сформульованих вище законів, принципів та механізмів становлення і змін Всесвіту.

2. Окремі і загальні носії змін суб'єктів соціуму мають якісно відмінні початкові, середні та вищі рівні розвитку.

3. Кожний з видів суб'єктів соціуму є носієм реальних і потенційних характеристик функціонування цілісного у своїй основі буття.

4. Абсолютизація окремих ознак, різновидів чи механізмів розвитку суб'єкта соціуму призводить до викривлення уявлень про його природу, функції та потенційні можливості.

5. Оптимізація управління процесами розвитку суб'єктів соціуму має реалізуватись шляхом удосконалення форм і методів місцевого, регіонального, державного, планетарного, космічного та галактичного самоврядування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Решетніченко А.В. Картина мира в системе познания. Д.: ДГУ, 1993. – 136с. Решетніченко А.В. Соціальні механізми формування гуманістичного світогляду: Автореф. дис. докт.філос. н. - К.:Ін – т філософії НАН України, 2000. -32с.
2. Решетніченко А.В. Кластерне моделювання процесів управління розвитком суспільства //Публічне управління: теорія та практика. - №4 (8). – 2011. – С10 – 19.Решетніченко А.В.Пізнавальні засоби управління процесами перетворень//Грані. - №4 (108). – 2014. – С.11 -18.
3. Решетніченко А.В. Кластерне моделювання процесів управління розвитком суспільства //Публічне управління: теорія та практика. - №4 (8). – 2011. – С10 – 19. Корх О.М., Решетніченко А.В. Хронотопні механізми управління процесами розвитку суспільства//Грані - № 9 (113). – С. 32 – 39.
- Решетніченко А.В.Поняття предмета, структури і функцій універсології// Гуманітарний журнал- № 3. – 2002. – С.10 – 22. Решетніченко А.В. Теоретичні основи універсології// Філософія, культура, життя. Міжвузівський зб. наук. праць. Вип. 2. – Д.:Вид – во «Системні технології», 1998. – с.34 -38.
4. Решетніченко А.В. Законои і принципи управління суспільством//Грані. – 1999. - №2. – С.84 – 88.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2014

REFERENCES:

1. *Reshetnichenko A.V.* Kartina mira v sisteme poznaniya (Picture of the world in the system of knowledge). D.: DGU, 1993 . 136 p. *Reshetnichenko A.V.* Sotsialni mekhanizmy formuvannya humanistychnoho svitohliadu: Avtoref. dys. dokt.filos. n. (Social mechanisms of humanistic outlook: Author. Thesis). K.:*In – t filosofii NAN Ukrainy*, 2000. 32 p.
2. *Reshetnichenko A.V.* Klasterne modeliuвання protsesiv upravlinnia rozvytkom suspilstva (Cluster modeling process control development of society). *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. №4 (8). 2011. P. 10 – 19. *Reshetnichenko A.V.* Piznavalni zasoby upravlinnia protsesamy peretvoren (Cognitive controls the transformation process). *Hrani*. №4 (108). 2014. P.11 -18.
3. *Reshetnichenko A.V.* Klasterne modeliuвання protsesiv upravlinnia rozvytkom suspilstva (Cluster modeling process control development of society). *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. №4 (8). 2011. P. 10 – 19. *Korkh O.M., Reshetnichenko A.V.* Khronotopni mekhanizmy upravlinnia protsesamy rozvytku suspilstva (Chronotypical mechanisms for managing the development of society). *Hrani* . № 9 (113). P. 32 – 39. *Reshetnichenko A.V.* Poniattia predmetu, struktury i funktsii universolohii (The concept of object structure and function universolohiyi). *Humanitarnyi zhurnal*. № 3. 2002. P.10 – 22. *Reshetnichenko A.V.* Teoretychni osnovy universolohii (Theoretical Foundations universolohiyi). *Filosofii, kultura, zhyttia. Mizhvuzivskiyi zb. nauk. prats.* Vyp. 2. D.:*Vyd – vo «Systemni tekhnolohii»*, 1998. p.34 - 38.
4. *Reshetnichenko A.V.* Zakony i pryntsyipy upravlinnia suspilstvom (Laws and principles of governance.). *Hrani*. 1999. №2. P.84 – 88.

Решетніченко Андрій Володимирович - доктор філософських наук, професор
Академія митної служби України
Адреса: 49000, м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 8
E-mail: ktn1948@gmail.com

Reshetnichenko Andrii Volodymyrovych – doctor of philosophical sciences, Full Prof.
Academy of customs service of Ukraine
Address: 8, Rogalova Str., Dnipropetrovsk, 49000
E-mail: ktn1948@gmail.com